

KUVEYT ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ
KÜTÜPHANESİ'NDE BULUNAN TÜRKÇE YAZMALAR

Ömür CEYLAN*

ÖZET

Osmanlı Devleti; çok geniş bir coğrafyaya yayılmış, tarihin en uzun soluklu devletlerinden biridir. Bu milyonlarca kilometre karelik coğrafya ve uzun asırlar, dünyanın pek çok bölgesinde iz bırakan çok zengin bir sanatı, mimarisi, edebiyatı vs. üzerine çalışanlar, bugün onlarca devletin sınırları içerisinde dağılmış olan ve günbegün kaybolmak, yok olmak tehlikesiyle karşı karşıya bulunan bu medeniyet yadigârlarının izlerini sürmek durumundadır. Türkoloji mensuplarının çeşitli vesilelerle çıktıkları seyahatler sırasında yaptıkları kütüphane taramaları, tasnif ve tanıma çalışmaları bu cümledendir. Geçen asrın son on yılında, komşusu Irak'ın sınır tecavüzü ile dünya gündemine gelen Kuveyt de asırlar boyu Osmanlı idaresi altında bulunan topraklarda kurulmuş devletlerden biridir. Makalede Kuveyt'in okuyucuya açık tek yazma kütüphanesinde tespit edilen 74 adet Türkçe yazma eser ilim alemine tanıtılmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Kuweyt, Türkçe, el yazması.

Yalnız ülkemizde değil bütün dünyada Kuveyt hakkında bilinenler 1990 Ağustos'una kadar pek sınırlı idi. Zengin petrol rezervleri sayesinde dünyanın en müreffeh halklarından biri olarak bilinen Kuveyt halkı o

* Dr., Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

tarihlerde, yurtları işgâl edilmiş mazlum insan portreleri halinde aylarca dünya medyasının gündeminden inmedi. Daha önceleri birçoklarınınca haritada dahi yeri gösterilemeyen bu küçük ülke, bir anda milyarlarca insanın temel konusu ve hatta hayatlarının bir parçası haline geliverdi. 2 Ağustos 1990'da başlayan ve yaklaşık yedi ay süren Irak işgâli sırasında hava üssü ve petrol boru hattı ile dolaylı olarak dünya gündemine gelen Türkiye-Kuveyt ilişkileri, aslında çok köklü ve eski bir mâzîye sahiptir.

Dokuz yıl önce yaşanan acı tecrübelerden sonra bugün Kuveyt, savaşın yaralarını hızla sarmış mâmûr bir ülke durumundadır. Her biri orta boy bir İstanbul ilçesi büyüklüğünde beş eyâlete bölünmüş olan Kuveyt'te, üçte biri yabancı olmak üzere yaklaşık iki milyon insan yaşamaktadır. Ülkenin bayan bir rektöre sahip tek üniversitesi, dört merkeze ayrılmış olan kampüslerinde, bir kısmı yabancı binlerce öğrenciye eğitim imkânı sunmaktadır.** Çeşitli sahalarda 10'dan fazla ilmî kronik yayınlayan üniversitenin dokuz fakültesinden biri olan Edebiyat Fakültesi'nin kütüphânesi, Arapça ve İngilizce çok sayıda kaynağın yanı sıra 1985 yılında kurulmuş olan Yazma Eserler Bölümü'nde de yaklaşık 1200 kadar yazma eser barındırmaktadır.*** Ülkenin okura açık tek yazma merkezindeki bu eserlerden seksen kadarı Türkçe'dir ve büyük çoğunlukla tıbbî, dînî ve lûgat mâhiyetinde eserlerdir. Konu başlıkları altında alfabetik sıra ile kısa tanıtımlarını yaparak araştırmacıları haberdâr edeceğimiz bu eserlere ulaşmak isteyenler, şu adresle temasa geçtikleri takdirde kendilerine yardımcı olunacaktır: "Ahmet Durmaz, Kuwait University, P.O.BOX. 23558, Safat, Kuwait".

** Bu yabancı öğrenciler arasında fakülte düzeyinde öğrenim gören çok sayıda öğrenci bulunduğu gibi devletler arası kültürel anlaşmalar çerçevesinde karşılıklı verilen dil burslarından faydalanarak K.Ü. Dil Merkezi'nde Arap Dili eğitimi alan elliye aşkın misafir de vardır. Bu yazı, 1998-99 öğretim yılının ilk yarısında aynı amaçla Kuveyt'e yaptığımız seyahat sırasındaki gözlem ve araştırmalarımıza dayanmaktadır.

*** Bu vesile ile Yazma Eserler Bölümü'nde çalışan Ahmet Durmaz Beyefendi'ye, haftalar süren araştırmalarımız sırasında gösterdiği ilgi ve sabırdan ötürü bir kez daha teşekkür ederiz.

Dînî İlimler

1. Dürr-i Mekkûn

m.«.229/2 [akâid]

Yazarı: ?

Nesih hatla, 15.5x21 ölçüsünde, 21 satır ve 14 (27-41) varaktır. Müellifin mukaddimede belirttiğine göre Emir Sinân Bey'in talebi üzerine yazılmıştır.

Başı: Öamd-i bî-Vadd ü bî-gerân Öa... sübvânehü ;azze ve şânühü dergâhına... ba;dehu çünki ma;denü'l-birrü ve'l-elâf Sinân Beg... işâret olundu ki ;a...â™id ;ilminde Türkî lisânla mu;teber bir risâle te™lif idem...

Sonu: ... İmân-ı ye™s bi'l-ittifâ... ma..bül degildür ve anda ye™se imân-ı ye™s da«î dirler ikisinüñ zamânları da«î birdür. Temmete'l-kitâb bi-;avnullâhi'l-Vehhâb...

2. El-Mühimmâtü'd-Dîniyye

m.«.178/3 [akâid]

Yazarı: İbni Hatîb Kâsım¹ (öl. h.10. asır)

Nesih yazıyla, 18.5x27.5 ölçüsünde, 19 satır ve 9 (153-162) varaktır.

Başı: Yüz biñ şükürler ol bir Allâha olsun ki biz ...ullarına kendinüñ varlığın ve birliğin bilmek müyesser eyledi...

Sonu: ... ammâ sünnetlerde ...oşma... gerek ve's-selâm. Elvamdülillâhi evvelen ve â«iren ve'Ş-Şalâtü

¹ Bkz. Bağdatlı İsmail Paşa, *Hadiyyat al-Arifin Asmâ al-Muallifin ve Âsâr al-Musannifin*, İstanbul Millî Eğitim Basımevi, 1951, C.II, s.410; Ömer Rıza Kehhâle, *Mu'cemü'l-Müellifin*, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut, C. XI, s. 148.

ve's-selâmü ;alâ nebiyyihi Muṡammedün ve âlihi
ecma;în. Yâ Rabbi irṡamnâ bi-faḡlike yâ Mu;în.

3. Hayât-ı Ebedî

m.«.623/8 [akâid]

Yazarı: Lûtfî Paşa b. ;Abdülmü;în² (öl..970/m.1562)

Nesih hatla, 14,5x20,6 ölçüsünde, 15 satır ve 60 (81-141) varaktır. İstinsah tarihi ve müstensihi hakkında kayıt yoktur.

Başı: Şükr ü sipâs ol Bir Bî-zevâl Allâhü Te;âlâya
ki...

Sonu: ...kâfirüñ apzını sögmekde mes^{me}ele
i«tilâfîdür. Ve bu risâle tamâm oldı bi-
ṡamdillâhi Te;âlâ.

4. Ėikmetnâme

m.«.76/2 [akâid]

Yazarı: Mevlânâ Fırâtî

Nesih hatla, 10,5x21 ölçüsünde, 21 satır ve 49 (44-93) varaktır. Süleymân b. Mustafa tarafından h. 1215 tarihinde istinsah edilmiştir. Gayr-i müslimlerin kırk sorusuna verilen cevapların derlendiği eserde sualler ve önemli kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Başı: Elṡamdü lillâhi Rabbi'l-;âlemîn... Bu kitâbuñ
mü^{me}ellifi ve muṡannifi Mevlânâ Fırâtî... Mekke
ve Yemen cühûdlarının; âlimleri... ..ir... mes^{me}ele
isti«râc idüp... cevâbuñ nedür didiler...

Sonu: ...îmâna gelüp müslümân oldılar...

O...uyanuñ faṡih olsun lisânı
Fırâtî rûṡına Seb;u'l-me&ânî

temmete'l-kitâb.

5. Mir^{me}âtü'l-;A...â^{me}id

m.«.778/1 [akâid]

Yazarı: Dervîş Aṡmed b. Abdü'l-Cabbâr el-
Kostantiniyyü'r-Rûmî (öl.h.1040/m.1637)

² Bkz. Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, Matbaa-i Âmire İstanbul, 1342, C. III, s. 132-133.

Tâ'lik hatla, 13.5x20 ölçüsünde, 23 satır ve 34 varaktır. Hicrî 1073/m.1662 tarihinde istinsah edilmiş olan eser, yedi bâb ve bir hâtîme ihtivâ etmektedir. Sonunda bâzı akâid mevzûlarıyla ilgili açıklamalar vardır.

Başı: Öamd ü sipâs ve şükr ü bî-...iyâs ol vâhib-i
;u...ül ü Vavâs olan »âli...-i kâ™inât ve Rezzâ...-ı
mevcûdât Važretlerinüñ dergâh-ı kibriyâ ve
;a@ametlerine...

Sonu: ... âmîn. Dergeh-i «ayr ile yâd ideler?.

6. Mu«taşar fi'l-;a...îde

m.«.774/2 [akâid]

Yazarı: ?

Nesih hatla, 12.3x22 ölçüsünde, 23 satır ve 36 (8-44) varaktır.

Başı: El-√amdü lillâhi Rabbi'l-;âlemîn elle#i
yehdiye men-yeşâ™. Enne'l-vâcibe ;alâ külli
mü™minin ve mü™minetin ba;de'l-bülûn en-yeşede
billâh.

Sonu: ...imdi bu vech vech-i Vasendür. Vallâhü
Te;âlâ a;lemü bi'S-Şavâb ve ileyhi'l-merci;i
ve'l-me™âb.

7. Risâle fi Ef;âli'l-;îbâd ve'l-
îrâdâti'l-Cüz™iyye

m.«.778/3 [akâid]

Yazarı: Akkirmânî Muhammed b. Mustafa Hamîd el-
Kefevî³ (öl.1175/m.1761)

Nesih hatla, 13.5x20 ölçüsünde, 25 satır ve 9 (49-58) varaktır. H.1215/m.1800 tarihinde istinsah edilen nüshada önemli ibâreler kırmızı mürekkeple belirlenmiştir.

Başı: El-√amdü lillâhi Rabbi'l-;âlemîn... bundan
Soñra ma;lûm ola ki bu ;abd-i fa...îr Mu√ammed
el-Akkirmânî murâd ider ki ef;âl-i ;îbâd...
Türkî ile bir risâle yaza ki...

³ Bkz. Bağdatlı İsmail Paşa, a.g.e., C.II, s. 232; Ömer Rıza Kehhâle, C. XII, s. 27.

Sonu: ...ol ...âide ile şeytânun vilesinden emîn olunuz. Fe'l-√amdü lillâhi va√dehu. Temmete'r-risâle.

8. Risâle fî-îsmi Mu√ammed ve Na;tîhi'l-Me#kûr mine't-Tevrât ve'l-İncîl ve'z-Zebûr ve Tercemetihâ ile'l-Lunati't-Türkiyye
m.«.799 [akâid]

Yazarı: Dervîş Alî b. Abdurrahmân en-Nakşibendî

Nesih hatla, 10.6x16 ölçüsünde, 13 satır ve 52 varaktır. Hicrî 1181/m.1771 tarihinde istinsah edilmiştir.

Başı: El-√amdü lillâhi ...âyimün jalâ külli nefsin... evân-ı şey«û«ete irişince a√vâb-ı ta√avvuf ve erbâb-ı fey>-i ta√arruf... ol ezmânda İncîl ve Tevrât ve Zebûrun...

Sonu: el-∅âc Bekdâş ...addesallâhu sırruhu'l-;azîz va>retlerinün ma...âmında olan yeñiçeriyân anası Mu√ammed Anayı ma...âmında &âbit idüp... vude&ânuñ tavârı...ından şarf-ı vıf@ eyleye âmîn.

9. ~adru'ş-~alâ√

m.«.76/1 [akâid]

Yazarı: Dervîş Muhammed b. Mustafa

Nesih hatla, 15.5x21 ölçüsünde, 21 satır ve 43 varaktır. Süleyman b. Mustafa'nın h.1215/m.1800 tarihli istinsâhı olan nüshada, önemli ibâreler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Müellif ismi mukaddimedede zikredilmektedir.

Başı: Sübvânallâhi ve'l-√amdü lillâh... şöyle ma;lûm ola ki... i;ti...âdâtdan mu«taşar ;a...âmid terceme olunup ve ;ibâdâtdan Şadrü'ş-şerî;a... durer-i nurer ba;≥ı mesâ™il...

Sonu: ...ammâ bu kimse kendü yanında emânet ...onmuş olan ...oyunu ...urbân itmek câ™iz degildir. El√amdülillâhi ;ale't-tamâm ve'ş-şalâtü... ve a√vâbihi'l-kirâm.

10. Tenbîhü'l-;Â...ilîn ve Te™kîdü'l-pâfilîn
m. «. 623/5 [akâid]

Yazarı: Lûtfi Paşa b. Abdulmu;în (öl. h. 970/m. 1562)

Nesih hatla, 14.5x20.6 ölçüsünde, 15 satır ve 11 (62-73) varaktır.

Başı: ◊amd ü sipâs ◊ayy celle ;alâ dergâhına ki
√amd ...ılmana tevfi... virmek anuñ â&âr-ı
ni;metindendür...

Sonu: ...yâ payri dine. Ey pâdişâhlar pâdişâhı bu
kitâbı te™lîf ideni ve yazanı o...uyanı îmândan
ayırma.

11. »avâŞŞ-ı Esmâ™-i İdrisiyye ve
Tercemetihâ
m.«.490/2 [ed;ıye]

Mütercimi: Halîl b. İbrahim (öl. h.1205/m.1790'dan
sonra)

**Nesih hatla, 12,5x21,5 ölçüsünde, 13 satır ve 14 (38-52) varaktır. Mü-
tercimi tarafından h.1205/m.1790 tarihinde istinsah edilmiştir. Sonunda
Esmâ'-i İdrisiyye'nin Arapça metninin yanısıra Hizb-i Muhyiddîn-i
Arabî ve Nakşibendiyye silsilesi hakkında yazılmış bölümler de bulun-
maktadır.**

Başı: El-√amdü li-Veliyye... lemmâ se™elenî
ba;≥ü'l-e«ille... en-ütercime »avâŞŞu'l-
İdrisiyye bi'l-lisâni't-Türkiyye...

Sonu: ...ve kendüye √ikem ve ;ulûm @âhir olur.
Fel√amdülillâhi va√deh... min-tercemeti'l-
Esmâ™-i İdrisiyye.

12. Emâlî mine'l-Mevâ;ı@i Üstüvânî
Mu√ammed Efendi

m. «. 535/2 [fıkıh]

Yazarı: (Öğrencilerinden biri)

**Nesih hatla, 14x21,4 ölçüsünde, 19 satır ve 58
(30-88) varaktır. İstinsah tarihi ve müstensihi
hakkında bir kayıt yoktur.**

Başı: El-√amdülille#î ca;ale'l-;ulemâ™ vere&etü'l-enbiyâ™...

Sonu: Bu bâb √ayı≥ ve nifâsa müte;alli... olan mes™elelere... andan soñra musl ide, namâzın ...ıla... her kesildükçe musl.

13. Es™ile ve Ecvibe fî-A√kâmi'Ş-~alât ve'l-Vu≥û™ ve payrihâ min-»âŞŞiyeti Ta√dîdi Şeklihâ fi'ş-Şürû;
m.«.158 [fıkıh]

Yazarı: Molla Sa;d (öl.h.10./m.17. asır)

Ta'lik hatla, 10x21 ölçüsünde, 19 satır ve 6 varaktır. 13. hicrî asırda istinsah edilmiştir.

Başı: El-√amdülillâhi Rabbi'l-;âlemîn... Ma;lûm ola ki bu tercemeye bâ;i& budur ki Şehr-i Budin medresesinde talebeden Molla Sa;d kimesne dersiyile me™lûf iken bir Şüfi gelüb... âbdest almasına sebep nedür.... Şabâ√ namâzın ibtidâ kim ...ıldı...

Sonu: Bu ta√iyyât (u) Şalavât ...iyâmete dek bâ...idür... kemâ bârektehü ;alâ İbrâhîm inneke ∅amidün Mecîd. Temmet.

14. Fetâvâ-yı Üskübî
m.«.653 [fıkıh]

Yazarı: Üskübî ∅asan Efendi

Ta'lik hatla, 12,5x21 ölçüsünde, 23 satır ve 270 varaktır. h.1041/m.1631 tarihinde istinsah edilmiştir. Mes'ele başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Başı: Mes™ele: Âbdesti olan kimesne √ade& oldu mı olmadı mı diyü şübhe eylese...

Sonu: çâle'Ş-~adru'ş-Şehîdü'l-Mu«târ İnehü leyse lehüm #âlike li-enne'l-mer™e lâ-yücbirühü ;alâ binâ™i mülkihi e√adün mine'l-;imâdiyyeti.

15. İlhâmü'l-Mu...addes mine'l-Fey≥i'l-A...des

m.«.910/2 [fıkıh]

Yazarı: Kâtib Çelebi Mustafa b. Abdullah el-Konstantiniyyü'l-Hanefî (öl. h.1067/m.1656)

Nesih hatla, 16x22 ölçüsünde, 19 satır ve 11 (51-62) varaktır. Konu başlıkları kırmızıdır. h.1155/m.1742'de istinsah edilmiştir.

Başı: El-√amdü lillâhi ;alâ-tevfî...ihi... ve ba;de çün naŞŞ-ı Kerîm "vemâ «ala...tü'l-cinne ve'l-inse illâ li-ya;büdün" li-ya;rifûn ile müfesser... düşdüğü mu...arrer oldıysa...

Sonu: ...Pes cevâb-ı Şavâbı fen ...â;idesine tatbî... mümkün degil. ;Amruñ ;avreti boş olmaz cevâbıdır... Vallâhu nafûrû'r-Ra√im.

16. Kitâb-ı Suâl ü Cevâb

m.«.623/7 [fıkıh]

Yazarı: Lûtfi Paşa b. Abdullah el-Mujîn

Ta'lîk hatla, 14.5x20.6 ölçüsünde, 15 satır ve 5 (75-80) varaktır. Önemli kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. İstinsah tarihi ve müstensihi belli değildir.

Başı: El-√amdülillâhille#î «ale...a'l-insâne ;allemehü'l-beyân... Nice mes^meleler vardır ki îmân ve islâm ve âbdest ve namâz anlar ile bilinür...

Sonu: ...«ayr ve da«î şerr Allâhü Te;âlâdan ...ullarına ...adrlanmışdır. Temme.

17. Menâsikü'l-∅ac⁴

m.«.411 [menâsik]

Yazarı: Sinânüddin Yûsuf b. Yâkûb er-Rûmî el-Hânefi el-Halvetî⁵ (öl.h.989/m.1581)

Nesih hatla, 12x20 ölçüsünde, 11 satır ve 193 varaktır. Hicrî 1195/m.1780 tarihinde Hâfiz Osman tarafından istinsah edilmiştir.

Başı: El√amdülillâhi'lle#î ce;ale'l-beyte'l-√arâmi ...iyâmen li'n-nâs ammâ ba;d. Va...tâ ki Allâhü Te;âlâ bu >a;îf ve mu...aŞŞır ...uluna... Beyt-i Şerîfi ziyâret...

⁴ Bkz. Kâtib Çelebi, *Keşf el-Zünûn*, Maârif Matbaası İstanbul, 1941/1943, C.II, s. 1832.

⁵ Bkz. Bağdatlı İsmail Paşa, *a.g.e.*, C.II, s. 564.

Sonu: Semt-i âkara meylimüz olup ı@hâr-ı fa>ilet
ola... Temmete'r-risâletü bi-;avnillâhi'l-
Meliki'l-Mu;în.

18. Na@mu Ferâ™i>ü's-Secâvendî
m.«.80/2 [ferâiz]

Yazarı: Tursunzâde Abdullah b. Tursun ibni Murâd
el-Hanefî⁶ (öl.1019/m.1610)

Nesih hatla, 13.8x20.5 ölçüsünde, satır sayısı muhtelif 25 varaktır.
Hicrî 1004/m.1595 yılında te'lif edilen eserin h.1102/m.1690 tarihinde
istinsah edilmiş bir nüshasıdır.

Başı: Eyle techîz-i meyyit ü tekfîn
~oñra vir cümleden düyünü hemîn

Sonu: Lutf idüp her ki eyleye bunı seyr
Eylesün nâ@ıma du;â bi'l-«ayr

19. Şurûtu'S-~alât
m.«.623/6 [fıkıh]

Yazarı: Lûtfi Paşa b. Abdulmu;în (öl..970/m.1562)

Nesih hatla, 14.5x20.6 ölçüsünde, 15 satır ve 2 (73-75) varaktır.

Başı: Bilgil ki namâzuñ far>ları on ikidür. Altısı
namâzdan öñdindür...

Sonu: ...ve biri da<i far> olunan a; >ânuñ... üç
kerre yuma...dur.

20. Çurratü'l-;Ayn
m.«.150/1 [tasavvuf]

Yazarı: Şeyh Seyyid Ahmed er-Ra™ûfî

Rik'a hatla, 14.4x22.5 ölçüsünde, 23 satır ve 5 varaktır.

Başı: El-√amdü lillâhi Rabbi'l-;âlemîn... ammâ
ba;d. Bilgil kim eyyühe'l-;ârifü'l-mu√a.....i.....
bu cümle eşyâ ki ;ademden vücûda bürûz
eylemişdür...

⁶ Bkz. Bağdatlı İsmail Paşa, *a.g.e.*, C. I, s. 474.

Sonu: ...vâridât düşmüşdür... ..adrini bil ve bize
du;â eyle. Vallâhü'l-Muvaffı... ve'l-Mu;în.

21. Risâle fi'l-İŞtılâVâti'S-~ûfiyye
m.«.782/2 [tasavvuf]

Yazarı: ?

Nesih hatla, 12.7x19.2 ölçüsünde, 10 satır ve 11 (10-25) varaktır. Muhtemelen 12. hicrî asırda, harekeli olarak istinsah edilmiş nüshada, müellif önemli gördüğü ıstılahları ebced harfleri sırasınca dizmiş ve anlamlarını vermiştir.

Başı: FaŞl fî-ıŞtılâVâti's-sûfiyye. Gerekdür kim
ıŞtılâVât-ı Şûfiyye ebced ...â;idesi üzeredür tâ
fehm itmege gelen olsun için. Bâbü'l-elif:
evvel elif oldur kim...

Sonu: ...zîrâ meşâyi« ikiye mün...asimdür; biri
meşâri...a ve biri manâribedür. Meşâri...a eydür
riyâ>et gerekdür... manâribe eydür Vâcet degül,
zîrâ mehlekedür, ma;rifet kâfidür, a...reb-i
turu... budur. Temmete'l-kitâb.

22. Mu...addime fi't-Tecvîd
m.«.368/2 [tecvîd]

Yazarı: ?

Nesih hatla, 14x19.5 ölçüsünde, 25 satır ve 17 (34-51) varaktır. Başlıklar kırmızı mürekkeple belirlenmiştir.

Başı: El-√amdü lillâh... Şey« Cezerînüñ na@mını
ba;ğı mübtedîlerüñ iltimâsıyla Türkî ta...rîre
şürü; olundu. Lâkin anı añlama... ba;ğı mesâmil-i
â«ara teva...uf itdigiyçün bir mu...addime va;ğ
olundu...

Sonu: On &evâb virilmek bunca «aâtâlardan da«i
...urtarabilirsedür. Bu ta...rîr ;Alî el-çârînüñ
kelâmını tel«îŞ ve murâdını beyândur ve's-
selâm.

23. Risâle fi't-Tecvîd
m.«.788/1 [tecvîd]

Yazarı: ?

Nesih hatla, 12.5x19.7 ölçüsünde, 11 satır ve 29 varaktır. Hicrî 999/m.1590 tarihinde istinsah edilen bu risâlenin 30-45 varakları arasında harflerin mahrecleriyle ilgili bir bölüm daha vardır ve önemli ibâreler kırmızı mürekkeple belirlenmiştir.

Başı: Ve'l-a«#ü bi't-tecvîd... o...uma...lı... her
kişinüñ üzerine far> lâzımdur... on üç faşl
üzerine tertîb itdüm...

Sonu: ...ve da«î "yâ büneyye irkeb ma;anâ"
kelimesinde... ve "yelhi& #âlike"
kelimesinde... idnâm-ı ma√> ider. Vallâhü a;lem
bi'Ş-Şavâb.

24. Tecvîd-i Menemenî

m.«.147/3 [tecvîd]

Yazarı: Menemenî Mustafa b. Abdurrahmân b.
Muhammed (öl.h.1154/m.1741)

Nesih hatla, 16x22.5 ölçüsünde, 17 satır ve 30 (144-174) varaktır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır ve istinsah tarihi h.1204/m.1789'dur.

Başı: El√amdülillâh... ve ba;d... Şey« Cezerinüñ
na@mını Türkce ta...rîbe şürû; olundu... evvelâ
bir mu...addime va>; olundu...

Sonu: ...üstün ola √arf Sonuñda √arf-i "c", "y",
"ş", "k"den biri gelmese ol üstünü esreye...
temmete'l-kitâb bi-;avnilâhi'l-Meliki'l-
Vehhâb.

25. Terceme-i Mu...addime-i Cezeriyye (Nazmen)

m.«.298/1 [tecvîd]

Mütercimi: Tokâdî Mehmed Emin e'r-Rûmî e'n-
Nakşibendî (öl.h.1158/m.1745)

Nesih hatla, 16x21.7 ölçüsünde, 17 satır ve 9 varaktır. Hicrî 1153/m.1740'da tercüme edilen eserin aynı tarihli istinsâhıdır.

Başı: Şerîfü'ş-şân-ı bismillâh-i a;@am
? ser-lev√a-i Fur...ân-ı ekrem

Sonu: √urûf bâ-no...ta-i târî«-i na@mı

Üç İklâş Fâtîvayla aña anı

26. Sa;âdetnâme-i Şem;î⁷

m.«.237/7 [mev;iza]

Mütercimi: Şem;î Efendi

Nesih hatla, 14x20 ölçüsünde, 22 satır ve 39 (85-124) varaktır. Pendnâme tercümesi olan eserin bu nüshasında, derkenâr olarak Türkçe rübâiler ve başka nazım parçaları da bulunmaktadır.

Başı: Øamd-i bî-√add ân »udâ-yı pâk-râ

Şerîk ve na@îrden pâk ve münezzeh »udâya √adsiz
√amd...

Sonu: ez-Øamâ...at der-reh-i bâtıl buved

√amâ...atinden bâtıl ve nâ-ma;...ûl yolda olur ki...

Hîç ez-fermân-ı Øa... kerden menâb

27. Terceme-i VaŞiyyetü'l-İmâm Ebû Øanîfe
ilâ Yûsuf bin »âlid

m.«.774/1 [mev;iza]

Mütercimi: Şeyh Mustafa Efendi

Nesih hatla, 12.2x22 ölçüsünde, 23 satır ve 7 varaktır. Hicrî 1117/m.1705'te tercüme edilen eserin h.1126/m.1714'te istinsah edilmiş nüshasıdır.

Başı: Hâ#ihi vaŞiyyetü'l-İmâm li-tilmî#ihi Yûsuf

bin »âlid... vaŞâ bihâ √îne iste™#ene bihi'l-
«urûc... fî-mu;âşereti'n-nâs...

Sonu: ...ve ta;îşü sâlimen in-şâ™allâhü te;âlâ;

;ömrüñ oldu...ça sâlim oldının √âlde ma;îşet idüp
geçinesin.

Beşerî İlimler

28. El-Øilyetü'n-Nebeviyye

m.«.779/4 [şiiir]

⁷ Bkz. Kâtib Çelebi, *a.g.e.*, C. I, s. 255.

Yazarı: Hâkânî Muṣammed b. ;Abdülcelîl er-Rûmî
(öl.h.1015/m.1606)

Müellifinin ta'lik hattıyla, 15x21 ölçüsünde, 15 satır ve 26 (111-137) varaktır. Başında ve sonunda nazım parçaları vardır.

Başı: Besmeleyle idelüm fetṽ-i kelâm

Fetṽ ola tâ bu mu;ammâ-yı benâm

Sonu: Güft ü gûdan budur el-ṽa... ma...Sûd

Bir du;â eyleyeler ehl-i şühûd

29. Ḍikâye-i Elf Leyle ve Leyle

m.«.237/3 [edebiyat]

Yazarı: ?

Dîvânî hatla, 14x20 ölçüsünde, 18 satır ve 30 (17-47) varaktır. Hicrî 1059/m.1649 tarihinde istinsah edilen nüsha 47 hikâye ihtivâ etmektedir.

Başı: Râviyân-ı a«bâr ve nâ...ilân-ı â&âr-ı rûzigâr

öyle ;ıyân u beyân ider ki... Diyâr-ı
Semer...andda bir pâdişâh var idi...

Sonu: Ol şâh da«i bu ṽikâyelerden ;ibret alup...

ta«t-ı saltanata oturdılar ve bu ṽikâyeler da«i
bundan tamâm oldu.

30. Şerṽ-i Mu;ammeyât-ı Câmî⁸

m.«.950/4 [muammâ/edebiyat]

Yazarı: Sürûrî Muslihuddîn Mustafa b. Şâbân el-
Hanefî er-Rûmî⁹

Nesih hatla, 16x20.5 ölçüsünde, 13 satır ve 21 (118-139) varaktır.

Başı: Çü ez-ṽamd ü taṽiyye yâ fetâ kâm

Çünkü Allâhü Te;âlâ ṽa>retine ṽamd itmek ve
Resûl ṽa>retine taṽiyye ve Şalât eylemek...

Sonu: ...bu kitâbım ...abûl libâsı ile ...ıymetlü ve
ma...bûl olsun.

Be-erbâb-ı kerem fer«unde-bâdâ

kerem Şâṽiblerine ...utlu olsun. Temmet.

⁸ Bkz. Kâtib Çelebi, *a.g.e.*, C. II, s. 1742.

⁹ Bkz. Bağdatlı İsmail Paşa, *a.g.e.*, C. II, s. 434.

31. Ceybü'l-âfâ...î (E'r-rub;ü'l-müceyyeb)
m.«.131/2 [felekiyât]

Yazarı: Muvakkıt Mustafâ bin Aliyyü'l-Konstantinî
el-Hanefî¹⁰ (öl.h.979/m.1571)

Ta'lik hatla, 9.5x16.3 ölçüsünde, 13 satır ve 36 varak (24-60) olarak h.1173/m.1759'da istinsah edilmiştir. Başlıkları ve önemli kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmış 25 bâbı ihtivâ eder. Sonunda başka astronomi âletlerinin kullanımı hakkında da bilgiler vardır.

Başı: El-ıamdülillâhi Rabbi'l-;âlemîn... ammâ ba;d.
Bu risâle ceyb-i âfâ...î demekle müte;ârif olan
âletüñ ki rub;-ı dâ™ire a...sâmındandır
;amellerin beyân ider...

Sonu: ...uyunuñ anzından Şuyuna varınca deriñliğı
sekiz #irâ; oldu ve ...ıs ;alâ hâ#â.

32. Rub;u'l-Müceyyeb Risâlesi
m.«.698/1 [felekiyât]

Yazarı: Hakkı el-Erzurûmî İbrâhîm b. Dervîş Osmân
(öl.h.1195/m.1780)

Nesih hatla, 9.5x14.8 ölçüsünde, 15 satır ve 17 varaktır. Önemli kelimelerin kırmızı mürekkeple belirlendiğı nüsha, yirmi bâb üzere tertip edilmiştir.

Başı: Elıamdülillâhi Rabbi'l-;âlemîn... ammâ ba;d.
Bu fa...ir-i va...î...î İbrâhîm ıa...ı...

Sonu: ...her ân anuñla ...alasın... el-ıamdü lillâha
;ale't-tamâm.

33. Mi;yârü'l-;U...ûl fî-Ma;rifeti'l-UŞûl
m.«.636 [hendese]

Yazarı: Birâderzâde Muhammed Sâkıb b. Emrullâh

Nesih hatla, 12.5x21.5 ölçüsünde, 19 satır ve 77 varaktır. Müellifinin, II. Mehmed'in isteğı üzere telif ettiğini söylediğı eser, h.1228/m.1813 tarihinde istinsah edilmiştir.

¹⁰ Bkz. Bursalı Mehmed Tâhir, *a.g.e.*, C. III, s. 300.

Başı: Na√medüke Allâhümme yâ Vâcibe'l-vücûd... ve
ba;de ;ilm-i riyâzeî a...sâmından ;ilm-i hey^met ve
conrâfyâ...

Sonu: ...ve'l-√amdü lillâhi ;ale'l-itmâmi ve'l-
ikmâl ve'Ş-Şalâtü ;alâ ekmeli'l-enbiyâ^mi bi'l-
«ul...i ve'l-«iŞâl.

34. Hediye^tü'l-Mübtedî ve Te#kiretü'l-
Müntehî

m.«.645/1 [hüsn-i hat]

Yazarı: Şeyh Muhammed Sahfî b. Sinân

**Ta'lîk hatla, 16,3x22 ölçüsünde, 25 satır ve 7 varaktır. Hüsn-i hat
kâidelerini ihtivâ eden risâle h.1142/m.1729 tarihinde istinsah edilmiştir.**

Başı: El-√amdülillâhi'lle#î «ale...a'l-insâne fi-
a√seni ta...vîm... Şan;at-ı kitâbete ve ma;rifet-
i mu√assenât-ı «atta ve âdâbına vu...ûf kesb
eyledigim...

Sonu: Anuñladur fevz ü felâ√
Yevmü'l-feza; eyne'l-mefer

35. Melce^mü'†-%abbâ«în

m.«.686 [ilm-i et;ime]

Yazarı: Muhammed Kâmil

**Rik'a hatla, 15x22.5 ölçüsünde, 25 satır ve 38 varaktır. Hicrî
1275/m.1858 tarihinde istinsah edilen nüshada yer yer derkenâr kayıtları
bulunmaktadır.**

Başı: √amd-i bî-şümâr ol mün;im-i Rezzâ...a...
Melce^mü'†-%abbâ«în tesmiye olunara... on iki bâb
üzerine cem; ü tertîb ...ılınmıştır...

Sonu: ...Sonumana ...arîb kâselere ba;de't-tevzî;
√ıf@ oluna. √în-i Vâcetde tenâvül buyurula.

36. Risâle fi-İsti;mâli Âlâti'l-Mî...ât

m.«.76/5 [ilm-i mîkât]

Yazarı: ?

**Nesih hatla, 15.5x21 ölçüsünde, 15 satır ve 7 (110-117) varaktır.
Hicrî 1250/m.1834 tarihinde istinsah edilen nüshanın başında ve so-
nunda yine mîkât ilmi ile ilgili bilgiler vardır.**

Başı: Elvamdülillâhi Rabbi'l-;âlemîn... bundan
Soñra ma;lûm ola ki ceyb tarafından irtifâ;
alma... murâd iden kimesne içün sekiz şey™ bilmek
lâzımdur...

Sonu: ...tarafınadur naflet olunmaya. Temmet.

37. Risâle-i Mir™ât fî-;îlmi'l-Mî...ât
m.«.112/3 [ilm-i mîkât]

Yazarı: Muvakkıt Mustafa b. Aliyyü'l-Hanefî el-
Kostantinî¹¹ (öl.h.979/m.1571)

**Tâ'lık hatla, 10.9x16.4 ölçüsünde, 19 satır ve 26 (62-88) varaktır.
Muhtemelen h.1200/m.1785'lerde istinsah edilmiş bir nüshadır.**

Başı: Pes imdi bu risâleyi bir mu...addime ve yigirmi
bâb üzere tertîb eyledüm ve bu risâleye Risâle-
i Mir™ât fî'l-;îlmi'l-Mî...ât ile tesmiye
eyledüm...

Sonu: el-Bâbü'l-;İşrûn fî-Ma;rifeti Si;ati'l-Enhâr
ve'l-Âbâr... on beş #irâ; Vâşıl oldu ve ...ıs
;alâ hâ#â. Temmet bi;avnillâhi te;âlâ.

38. Dürre-i Bey>â™ fî-~adefi'l-Øükemâ ;inde
Yâ...ûtı'l-Øamrâ™
m.«.642/1 [ilm-i kîmyâ]

Yazarı: ?

**Ta'lık hatla, 19x27.5 ölçüsünde, 17 satır ve 4 (3-7) varaktır. Hicrî
1199/m.1784 tarihinde istinsah edilmiştir.**

Başı: Elvamdülillâhille#î hedânâ ilâ Şırâtı
müsta...im... ve aña Dürre-i Bey>â™ fî-~adefi'l-
Øükemâ ;inde Yâ...ûtı'l-Øamrâ™ ad o...udum ve bu
risâleyi dört bâb ve yedi faşl üzerine beyân
eyledim...

Sonu: ...azacı... nâr ile erimekte bal mumı gibi
olub cûyân idüb ecsâdı navş eyledükde tamâm
olmuşdur tar√ ide. F'ifhem.

39. Keşfü'l-Øa...âyı...

m.«.642 [kîmyâ]

¹¹ Bkz. 10. dipnot.

Yazarı: ?

Ta'lik hatla, 11.7x17.5 ölçüsünde, 25 satır ve 6 (50-56) varaktır. Nüshanın sonunda Türkçe manzûmeler ve fetvâ örnekleri bulunmaktadır. İstinsah kaydı h.1187/m.1773'tür.

Başı: El-√amdü lillâhi Rabbi'l-;âlemîn... Bu risâleyi cem; itdüm kütüb-i felâsifeden ve Şan;at-ı İlâhînüñ ;ilminden ve Keşfü'l-∅a...âyı... tesmiye ...ıldum...

Sonu: ...ammâ «amra tar√ idesin yâ«üd zîba...a payri degildür. %abâyi;-i ;anâŞır ;anâŞır-ı erba;a.

40. Keşfü'l-∅a...âyı...

m.«.499/2 [kîmyâ]

Yazarı: ?

Ta'lik hatla, 11.5x17.5 ölçüsünde, 26 satır ve 6 (50-56) varaktır. İstinsah tarihi h.1187/m.1773 olan nüshanın sonunda Türkçe nazım parçaları da bulunmaktadır.

Başı: El-√amdü lillâhi Rabbi'l-;âlemîn... Bu risâleyi cem; itdüm kütüb-i felâsifeden ve Şan;at-ı İlâhînüñ ;ilminden ve Keşfü'l-∅a...âyı... tesmiye ...ıldum...

Sonu: ...ammâ «amra tar√ idesin yâ«üd zîba...a payri degildür. Vallâhü'l-Hâdi ilâ sebili'Ş-Şavâb.

41. Da...â™i...u'l-∅a...â™i...

m.«.783 [lûgat]

Yazarı: İbni Kemâl Paşa Şemseddîn Ahmed b. Süleymân er-Rûmî¹² (öl.979/m.1571)

Ta'lik hatla, 12.7x19 ölçüsünde, 19 satır ve 91 varaktır. Farsça kelimelerin mânâları ile tasnîfi üzerine telif edilen ve İbrahim Paşa'ya sunulan eser, hicrî 12. asırda istinsah edilmiştir.

Başı: Sipâs-ı bî-...ıyâs »udâ-yı bî-hemtâya ki... müteşâbih lumatlerüñ √a...i...atlerine

¹² Bkz. Bağdatlı İsmail Paşa, *a.g.e.*, C. I, s. 141; Ömer Rıza Kehhâle, *a.g.e.*, C. I, s. 238.

müte;alli.... oldımından ötürü adını
Da...â™i...u'l-Øa...â™i... urdum...

Sonu: ...ebreş: Ol ma;nâdan jibâretdür ki lisân-ı
Türkîde aña abraş dirler... Bunuñ da ata ıflâ...ı
bi-i;tibâri'l-vaşfdur.

42. El-Munte«ab

m.«.459 [lûgat]

Yazarı: Mustafa b. İbrâhîm b. Abdurrahmân

Nesih hatla, 15x20,5 ölçüsünde, 7 satır ve 181 varaktır. Kelimelerin anlamları satır arasında ve başlıklar kırmızı yazılmıştır. h.962/m.1554'te istinsah edilen eserin sonunda 18 sayfalık küçük bir lûgatçe daha vardır.

Başı: BismillâhirraVmânirraVm. Â#ân: Cem;-i ü#n.
Ân: Bilici? ve zamân. Âl: MuVmmed Øa>ret-i
Resûlullâhuñ ehl-i beyti...

Sonu: ...yevmühüm elle#î: Ol gün ki. Yû;adûn:
Onlara va;de olundı. Yehûdî: Yehûd: Yeri
götüren balı....

43. Lunat-i (Øalîmî-i) Mu«taŞar

m.«.562 [lûgat]

Yazarı: Halîmî Lutfullâh bin İbni Yûsuf.

Ta'lîk hatla, 14.7x20.8 ölçüsünde, 19 satır ve 18 varaktır. Muhtemelen h. 12. asırda istinsah edilen ve "şin" harfinden başlayan eser, baştan 21 varak eksiktir. Madde başı kelimeler kırmızı mürekkeple belirlenmiştir.

Başı: ...hemçü şebah... şeşternâr: Bir nev; otur.
Horosandan ve Nahcivandan ve Musul fanlarında
vardır...

Sonu: Yehîden: Ya...ma... ve bozma... Lutfî: Eger çi
jömrem yehîdkerd... Va...-bâdâ. Vallâhu a;lem.
Lunat-i Øalîmî-i mu«taŞar.

44. Mir...âtü'l-Luna(t)

m.«.264 [lûgat]

Yazarı: Kestelli Abdullah b.Yûsuf b.Muhammed el-Hanefî¹³ (öl.h.1038/m.1628)

Nesih hatla, 14.5x20.5 ölçüsünde, 7 satır ve 328 varaktır. Baştan iki varak eksik olan eserde, madde başı kelimeler kırmızı mürekkeple belirlenmiş ve Türkçe karşılıkları satır arası olarak verilmiştir.

Başı: Ârâ: cem;-i re^my. Erbi;â: çehâr-şenbih...

Sonu: ...yemâmî: mensûb-ı yemâm. yemenî, yemîn: Şan el... yevm-i ...asiyy: ziyâde ıssı ve ziyâde şerlü gün. yehûdî: cühûd. yemînî: uf...-ı yemîn.

45. Mir...âtü'l-Luna (t)

m.«.795 [lûgat]

Yazarı: Kestelli Abdullah b.Yûsuf b.Muhammed el-Hanefî¹⁴ (öl.h.1038/m.1628)

Tâ'lik hatla, 15.5x21.2 ölçüsünde, 9 satır ve 199 varaktır. Hızır Muhyiddin tarafından istinsah edilen eserde; fasıl, bâb ve madde başları kırmızı mürekkeple yazılmış ve Türkçe karşılıklar satır arası olarak tespit edilmiştir.

Başı: ÷amd-i nâ-ma'vdûd ve &enâ-yı nâ-ma;dûd Vâcibü'l-vücûd üzerine olsun kim vücûd-ı kâ^minât(ı) fey>-i kemâl-i Şun;ıla @âhir ve hüveydâ ...ıldı... her lunatüñ ma;nâsını Türkiyle terceme idüp Mir...âtü'l-luna(t) diyü ad urdum...

Sonu: ...yemâmî: mensûb-ı yemâm. yemenî, yemîn: Şan el... yevm-i ...asiyy: ziyâde ıssı ve ziyâde şerlü gün. yehûdî: cühûd. yemînî: uf...-ı yemîn.

46. Mu;jcemü ;Arabî-Türkî

m.«.455/3 [lûgat]

Yazarı: ?

Nesih hatla, 15x20 ölçüsünde, 8 satır ve 23 (24-47) varaktır. Ebced harfleri sırasınca dizilen kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmış ve Türkçe anlamları satır aralarında gösterilmiştir.

Başı: İstî;âb: ...ablama... Ü#n: ...ula...

¹³ Bkz. Bağdatlı İsmail Paşa, *a.g.e.*, C. I, s. 475.

¹⁴ Bkz. 13. dipnot.

Sonu: ya;#irü: ;ö#r ider. yevm: gün.

47. Mu;cemü ;Arabî-Türkî

m.«.612 [lûgat]

Yazarı: ?

Tâ'lik hatla, 15x21.5 ölçüsünde, 7 satır ve 221 varaktır. Kelimelerin Türkçe karşılıkları satır aralarında gösterilmiştir.

Başı: Â#ân: cem;-i ü#n. ân: bilici ve ;âlim ve zamân...

Sonu: yevmü'l-vefâ yevmü'l-vasret yevmü'n-nedâmet:
yevmühümü'l-le#îne yû;adün.

48. Mu;cemü ;Arabî-Türkî

m.«.892 [lûgat]

Yazarı: ?

Nesih hatla, 15.5x21.5 ölçüsünde, 7 satır ve 222 varaktır. Alfabetik sıra ile dizilen kelimelerin Türkçe karşılıkları satır aralarında gösterilmiştir.

Başı: El-#amdü lillâhi #amdihi ;alâ külli ni;ami
mesbûnatın li-;ibâdihi . #âlelallâhu Te;âlâ:
İnnâ enzelnâhu #ur#ânen le;alleküm ta;...ilûn...

Sonu: yehûdî: cühûd. yehmû(t)?: yeri götüren
balı... Temmet.

49. Mu;cem mine'l-Lupati'l-;Arabiyyeti
ile'l-Lupati't-Türkiyye

m.«.360 [lûgat]

Yazarı: ?

Nesih hatla, 20.5x30.5 ölçüsünde, 7 satır ve 242 varaktır. Baştan ve sondan bir miktar eksigi olan nüshada, Türkçe karşılıklar ilgili kelimenin üzerinde gösterilmiştir.

Başı: İ&âr: tozma... i&...ât: malabalınla bulma...
iclâl: uluma....

Sonu: ...neyyirân: ay ve gün. nînân: cem;-i nûn.

50. Kitâb fi'l-çiyâs

m.«.495 [mantık]

Yazarı: ?

Nesih hatla 12.5x20 ölçüsünde, 18 satır ve 23 varaktır. Hanefizâde Abdullâh Nâmık tarafından h.1312/m.1894'te istinsah edilen nüsha, yer yer tashih kayıtları taşımaktadır.

Başı: El-ıamdü lillâhi Rabbi'l-;âlemîn... ammâ ba;d
mechûlât-ı müfredât ile ...a>âyâya münvaşır
olup...

Sonu: ...muîâba...tüñ ta;ریفی ile ta>ammunı evvelden
...ismî delîl eyleriz. Ve ke#â el-bevâ...î.

51. Şer'vu Risâle fi'l-Mantı...

m.«.124/3 [Mantık]

Yazarı: ?

Nesih hatla, 11x16.5 ölçüsünde, 17 satır ve 11 (57-68) varaktır. Arapça metnin Türkçe'ye çeviri ve şerhini ihtivâ eden eserin önemli ibâre ve cümleleri kırmızı mürekkeple belirlenmiştir. Musahhah nüshadır.

Başı: Bismillâhirravmânirraım. ;İlimlerden bir
;ilme şürû; iden tâlibüñ va.....ındadur ki tâlib
oldıını ;ilmi... bile zîrâ mechûl-i muîla...a
şürû; mümkün degildür...

Sonu: ...ammâ in-yekûn hâ#e's-şey™ şecerün ve
ıacerün lâkinnehü şecer yünticü ennehü leyse
bi-ıacerin... zîrâ cem; mâni; degildür.

52. Na@mü'l-;Ulûm

m.«.542/1 [mevzûâtü'l-ulûm]

Yazarı: Rızâî-i Tokâdî İshak b.Hasan el-Hanefî¹⁵
(öl.h.1100/m.1688)

Tâ'lik hatla, 14.5x22 ölçüsünde, 21 satır ve 10 varaktır. Hicrî 1088/m.1676 yılında te'lif edilen eserin h.1228/m.1813 tarihinde istinsah edilmiş bir nüshasıdır.

Başı: İlâhî tû'l-celâl-i Rabb-i Ekrem

¹⁵ Bkz. Bağdatlı İsmail Paşa, *a.g.e.*, C. I, s. 201.

;Alîm ü çâdir ü çayyûm u Er√am

Sonu: İki dünyâda rüsvây ...ılma Yâ Rab

53. Şer√ü'l-Ma...Şûd

m.«.289/6 [sarf]

Yazarı: Nâtıkî-i Ardahânî (öl.12. hicrî asır)

Nesih hatla, 15.6x21.5 ölçüsünde, 15 satır ve 29 (104-133)

varaktır.

Başı: ◊amd-i bî-...iyâs ve &enâ™-i ... ol mecma;-ı
kemâlât ve ol »allâ...u'l-ar>ı ve's-semâvât...
üzerine olsun...

Sonu: Nâti...î kes bu kelâmuñ #eylini
İ«tişârdur maflûb olan der-zebân

54. Ta;lîmü'l-Müte;allim li-Burhâneddîn
ez-Zernûcî¹⁶

m.«.774/3 [tâlîm]

Yazarı: Haleb Efendi Mustafa b. Ömer b. Muhammed
(öl.h.1063/m.1652'den sonra)

Nesih hatla, 12.3x22 ölçüsünde, 24 satır ve 72 (54-126) varaktır.
Hicrî 1063/m.1652'de telif edilen eserin aynı yıl istinsah edilen nüshasıdır.

Başı: Bihterîn ma...âlât... ammâ ba;d. Erbâb-ı elbâb
ve aŞvâb-ı #evi'l-iktisâba «afî degildür ki
miyân-ı talebede... Ta;lîmü'l-Müte;allim nâm
kitâb...

Sonu: ...ve Kemâl Paşazâdenüñ ve payrilerüñ şeref-
i müfâla;alarıyla müşerref oldu...
El√amdülillâhi ;ale't-tamâm... ;alâ nebiyyihi
Mu√ammed.

55. Şer√-i UŞûlü'l-◊ikem fî-Ni@âmi'l-
;Âlem¹⁷

m.«.555/2 [tarih]

¹⁶ Bkz. Kâtib Çelebi, *a.g.e.*, C. I, s. 425.

¹⁷ Bkz. Kâtib Çelebi, *a.g.e.*, C. I, s. 113-114.

Yazarı: Kâfî el-Bosnevî Hasan b. Turhan b. Davud b. Yakub Akhisârî¹⁸ (öl.h.1025/m.1616)

Nesih hatla, 12.5x20.5 ölçüsünde, 16 satır ve 81 (52-133) varaktır. Eserin kendi müellifi tarafından h.1005/m.1596 yılında yapılan şerhidir. Önemli kısımlar kırmızı mürekkeple belirlenmiştir.

Başı: Öamd ol Nâşır-ı çahhâra ki "İtdi manşûr
;asker-i dîn-i @afer-rehberi Küfri ma...hür..."

Sonu: ...içinde vâ...i; olan sehv ü «atâyı yed-i
;afvlarıyla mestûr ve mükerrem ve luflarıyla
ma;#ûr buyurdılar inşâ™Allâhü te;âlâ.

56. »ulâŞatü'l-Ebdân¹⁹

m.«.494/2 [t1b]

Yazarı: Şifâ'î Dervîş ;Ömer b. Hasan el-Bursevî²⁰
[öl. h.1155/m.1742]

Ta'lik hatla, 13x21 ölçüsünde, 21 satır ve 166 varaktır. Hicrî 12. asırda istinsah edilen eser, müellifin terceme-i hâlini veren kaynaklarda zikredilmemektedir.

Başı: Elvamdü lillâh e's-Şâfî li-es...âmi Şabâvete'l-
Vikmeti ve'S-Salât ;alâ MuVammedi'l-Vâfî bi's-
şefâ;ati ilâ ümmetihi...

Sonu: ...ba;dehü kâsedden rüsûb iden altunı bir
kanıda (döküp) gölgede ...urıdalar ve Vıf@
ideler. Temme hâ#ihi'l-kitâb.

57. »ulâŞatü'†-%ib²¹

m.«.684 [t1b]

Yazarı: Hayâtîzâde Re™îsü'l-Etubbâ Mustafa Feyzî
b. Muhammed b. Ahmed²² (öl.h.1163/m.1749'dan sonra)

¹⁸ Bkz. Bağdatlı İsmail Paşa, *a.g.e.*, C. I, s. 291; Ömer Rıza Kehhâle, C. III, s. 233.

¹⁹ Bkz. Dr.Ramazan Şeşen-Cemil Akpınar-Cevad İzgi, *Türkiye Kütüphaneleri İslâmî Tıp Yazmaları Kataloğu*, İslam Tarihi Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi, İstanbul, 1984, s. 261.

²⁰ Bkz. Bağdatlı İsmail Paşa, *a.g.e.*, C. I, s. 798; Bursalı Mehmed Tâhir, *a.g.e.*, C. III, s. 227-228.

²¹ Bkz. Dr. Ramazan Şeşen vd., *a.g.e.*, s. 215.

Ta'lik hatla, 16.5x19.7 ölçüsünde, 23 satır ve 34 varaktır. h.1163/m.1749'da telif ve h.1165/m.1751'de istinsah edilen nüshada, nazari ilimlerle ilgili bir takım bilgiler de bulunmaktadır.

Başı: Bismillâhi men-küllî'l-umûr bi-yedihi...
;ilm-i tıbb dört fenni müstemil olub...

Sonu: ...ve didân «urûcından i...tiâ ve zarûri
vasebiyle ba...ılursa kâfidür.

58. Çavâ'idü Tesevürât min-Tecerrübâtı
Şey« İbni ;İsâ
m.«.683/2 [tıb]

Yazarı: ?

Ta'lik hatla, 12x19.7 ölçüsünde, 31 satır ve 10 (12-22) varaktır. İstinsah tarihi h.1175/m.1761'dir.

Başı: Elvamdü lillâhi Rabbi'l-;âlemîn... ve ba;de
târî«-i hicrînüñ to...uz yüz altmış yedi senesi
kitâbı te™lîf idüp... eş-Şey« İbni ;İsâ el-
Dîşârî tecerrübâtından...

Sonu: ... ve nice oyna... ço... iş görür ve's-selâm.

59. Kitâb-ı Menâfi;-i Çayvânât
m.«.397/2 [tıb]

Yazarı: ?

Nesih hatla, 14.5x20 ölçüsünde, 15 satır ve 10 (128-138) varaktır. Muhtemelen 18. asırda istinsâh edilen eserin, sayfa başları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Son kısmı eksiktir.

Başı: İbtidâ benî-Âdemde benî-Âdem «âşşiyeti oldur
ki ...

Sonu: Çırlanmış fevâ™idi budur ki beyân olunur.
Diğer ...ırlanmış ibtidâ yuva yapdu...da iki taş
getürüp yuvasına...

60. Kitâb fi't-Terkîbi'l-Merâhim
m.«.388 [tıb]

²² Bkz. Bağdatlı İsmail Paşa, *a.g.e.*, C. II, s. 245; Bursalı Mehmed Tâhir, *a.g.e.*, C. III, s. 232.

Yazarı: ?

Rik'a hatla, 12.5x20 ölçüsünde ve 9 varaktır. Sayfalardaki satır sayıları muayyen değildir. Muhtemelen 14. hicrî asırda eksik olarak istinsah edilmiş bu eser çok sayıda ilaç terkîbini ihtivâ etmektedir.

Başı: Hâ#â kitâbu tıbb. %atlı merhem tertîbi: İç yapı... bunların mecmû;ı eridilip ve süzülüp merhem ile işbu tatlı merhem ...urVaları...

Sonu: Âteş yanını beyânındadır... âteş veyâ«ud... te™&ir eylemesiyle yanı... e&eri @âhir olur. Yanımuñ üç derecesi...

61. Kitâb fi'†-%ıb

m.«.534/1 [t1b]

Yazarı: ?

Ta'lîk hatla, 13.5x19.2 ölçüsünde, 15 satır ve 19 varaktır. Baştan ve sondan eksik olan nüsha sin harfinde, sırça maddesinde bırakılmıştır.

Başı: Şebkûrlının gelen reyVân ...o...ulasa nûrı rûşen eyleye... Otuz ikinci bâb uyuma... ve uyumama... avvâlin bildirür...

Sonu: Yüz otuzuncu bâb baytarnâmeden bir mi...dâr... ve hem gözinden ma;lûm olur... zîrâ gözi çu...ur olur. Temmete'l-kitâb bi;avnilâhi'l-Meliki'l-Vehhâb.

62. Manzûme fi'†-%ıb²³

m.«.685/4 [t1b]

Yazarı: Nidâ™î Kısvinîzâde Muhammed Çelebî el-Ankaravî²⁴ (öl.h.976/m.1568)

Nesih hatla, 13.5x22.3 ölçüsünde, 19 satır ve 19 (51-70) varaktır. Metin içerisinde çok sayıda hâmişler düşülmüştür.

Başı: ? ◊akîm ü ;Alîm ü ◊alîm

◊a>retüñdür Kerîm-i şân-ı ;a@îm

²³ Bkz. Dr. Ramazan Şeşen vd., *a.g.e.*, s. 321.

²⁴ Bkz. Ömer Rıza Kehhâle, *a.g.e.*, C. XII, s. 199, Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmânî* (The Ottoman National Biography), Geregs International Publishers Limited, England, 1971, C. IV, s. 312.

Sonu: Bu kitâbdan bulan devâ™ ?
 Øa>ret-i pâdişâha ide du;â

63. Menâfi;u'n-Nâs

m.«.392 [t1b]

Yazarı: Nidâ™î Kısvinîzâde Muhammed Çelebî el-Ankaravî (öl.h.976/1568)

Nesih hatla, 15.7x21.7 ölçüsünde, 16 satır ve 193 varaktır. Altmış bâb üzerinden tercüme-te'lîf edilen eser, hicrî 13. asırda istinsah edilmiş ve serlevhalarla önemli ibâreler kırmızı mürekkeple belirlenmiştir.

Başı: B'ismihî sübvânehu ve te;âlâ. Øa... sübvânehu
 ve te;âlâya vamd ü &enâ ve resûlüne i...tidâ...
 kelâm-ı ...adîminde "külû ve'srebû ve lâ-tüsrifû
 innallâhe lâ-yuvbû'l-müsrifîn...

Sonu: Bunuñ her birisi hem mülk (ü) hem mâl
 Beni bunca iVsâna ...ıldı maVal

64. Menâfi;u'n-Nâs

m.«.397/1 [t1b]

Yazarı: Nidâ™î Kısvinîzâde Muhammed Çelebî el-Ankaravî (öl.h.976/1568)

Nesih hatla, 14.5x20 ölçüsünde, 17 satır ve 120 varaktır. Tamamı altmış bâb olarak tanzîm edilen ve m. «.392 numarada kayıtlı tam bir nüshası bulunan eserin baştan on bâbı eksik bir nüshasıdır. Metnin sonunda bir takım fâideli tıbbî bilgiler bulunmaktadır.

Başı: On birinci bâb burun içinde ve üzerinde olan
 emrâ>ların ;ilâcların beyân idelüm...

Sonu: Bu bende-i Va...îr ya;nî Nidâ™î dört birâderin
 küçügi idüm... Baña bunca iVsân itdi maVal.

65. Mürekkebât-ı Mu«telife

m.«.494/1 [t1b]

Yazarı: ?

Nesih hatla, 13x21.1 ölçüsünde, 25 satır ve 33 varaktır. Terkiîb ve ilaç isimleri kırmızı mürekkeple belirlenmiştir.

Başı: Evvelki ma...âle mülûk (u) selâtin-i ;i@âm...
isti;mâl itdükleri mürekkebât-ı ;acibe ve
mücerrebât-ı narîbe beyânındadır...

Sonu: ...Vu...ne-i dîger vec;-i ...ulunca nâyet
nâfi;dür. Altı dirhem Vall idüp ivti...ân ideler.

66. Şifâ™ü'l-Fu™âd li-Øa≥reti Sultân
Murâd25

m.«.685/1 [t1b]

Yazarı: Zeynelâbidîn ibni Halîl
(öl.h.1037/m.1627'den sonra)

Nesih hatla, 13x22 ölçüsünde, 18 satır ve 29 varaktır. Aralarında etiime, eşribe, esvâb, ezhâr ve benzeri bölümlerin de bulunduğu on yedi fasıl üzere tertip edilmiştir. h.1037/m.1627'de telif edilen eserin h.1063/m.1652 yılında Hüseyin b. Ramazan tarafından istinsah edilen nüshasıdır.

Başı: Øamd-i bî-√add... Øayy u ~amed Øa≥retine
olsun kim bu ;âlemi ;ademden vücûda getürüp...

Sonu: ...dârü'ş-şifâda re™îsü'l-e†ibbâ™ idim...
el-√amdü lillâhi ve'Ş-Şalâtü ve's-selâmü ;alâ
nebiyyihi Mu√ammedin ve âlihi ve a√vâbihi'l-
kirâm.

67. Terceme-i Bâhnâme-i Pâdişâhî²⁶
m.«.681/2 [t1b]

Mütercimi: Cerrâh Mes™ûd

Nesih hatla, 14x19.8 ölçüsünde, 11 satır ve 36 (72-108) varaktır. Nasîrüddin et-Tûsî²⁷'nin Sultan Ebû Muzaffer Han b. Sultan Kazan Han b. Memnûn adına telif ettiği Kitâbü'l-Bâhü'ş-Şâhiyye ve't-Terkîbâtü's-Sultâniyye adlı eserin tercümesidir. İleride söz konusu edilecek bir başka nüshası da m.«.387 numarada kayıtlıdır.

Başı: Øamd ü sipâs ve şükr-i bî-...ıyâs Øa≥ret-i
Ulûhiyyete ki...el-bâbü'l-evvel... insânuñ
mizâcların ne resme olur...

²⁵ Bkz. Kâtib Çelebi, *a.g.e.*, C. II, s. 1063; Dr. Ramazan Şeşen vd., s. 242.

²⁶ Bkz. Dr. Ramazan Şeşen vd., *a.g.e.*, s. 378.

²⁷ Bkz. Ömer Rıza Kehhâle, *a.g.e.*, C. XI, s. 207.

Sonu: ...Bâhnâme-i Pâdişâhî... pâdişâhlar
«azînesinden ma«şûl ve ma«zûn ola.

68. Terceme-i Bür™ü's-Sâ; a li-Ebî Bekri
Mu√ammed b. Zekeriyyâ²⁸
m.«.685/2 [t1b]

Mütercimi: Muhammed b. Ahmed b. İbrahim el-Halvetî
el-Edirnevî

Tâ'lik hatla, 12.5x22 ölçüsünde, 18 satır ve 5 (29-34) varaktır. Hicrî 1155/m.1742 yılında tercüme edilen eserin h.1212/m.1797 târihli istinsâhıdır.

Başı: El-√amdülillâh... ammâ ba;d. %abîb Mu√ammed
b. Zekeriyyâ... bir gün vezîr Ebü'l-çâsım b.
;Abdullâh √a>retlerinüñ meclisinde...

Sonu: ...ve üç güne degin «oş ola bi-i#nillâh.
çad-temmete'r-risâle.

69. Terceme-i »avâŞŞ-ı Büberiyye²⁹
m.«.383 [t1b]

Mütercimi: Zeki Ali Beg (öl.h.1107/m.1695'ten
sonra)

Nesih hatla, 10.8x16 ölçüsünde, 13 satır ve 16 varaktır. Hicrî 1107/m.1695'de tercüme edilen eserin, Muhammed Nesîm-i Celvetî tarafından h.1162/m.1748 yılında istinsah edilen nüshasıdır.

Başı: El-√amdülillâhi Rabbi'l-;âlemîn... ammâ ba;d.
Risâle-i Büberiyye der-beyân-ı tedbîr ü
«avâŞŞ... evvelâ büberiyye didükleri bir
anacdur ki...

Sonu: ...bil Şomu...lınına seyf-i ...âtı; ve
mücerrebdür... büberiyye tercemesi Şoña irdi.

70. Terceme-i »avâŞŞ-ı Büberiyye³⁰
m.«.685/3 [t1b]

²⁸ Bkz. Dr. Ramazan Şeşen vd., *a.g.e.*, s. 112.

²⁹ Bkz. Dr. Ramazan Şeşen vd., *a.g.e.*, s. 240.

³⁰ Bkz. Dr. Ramazan Şeşen vd., *a.g.e.*, s. 240.

Mütercimi: Muhammed Ahmed b. İbrahim el-Edirnevî
(öl.h.1155/m.1742'den sonra)

Nesih hatla, 12x22 ölçüsünde, 18 satır ve 10 (35-45) varaktır. Hicrî 1212/m.1797 tarihli Ali Câfer Efendi istinsâhıdır.

Başı: Risâle-i Büberiyye der-beyân-ı tedbîr ü
«avâşş...

Sonu: ...Risâle-i Büberiyye bulub itmâm.
Temmete'l-kitâb bi-;avnillâhi'l-Meliki'l-
Vehhâb.

71. Terceme-i Nüzhetü'l-çulûb
m.«.681/1 [t1b]

Mütercimi: ?

Nesih hatla, 14x19.8 ölçüsünde, 17 satır ve 70 varaktır. Muhtemelen h.12. asırda istinsah edilen bu eksik nüsha, aslında bir mukaddime ve üç makâleden oluşan Nüzhetü'l-Kulûb'un yalnızca ilk makâlesini ihtivâ etmektedir.

Başı: Ma...âle-i evvel mevâlid-i &elâ&enüñ ya;nî
vayvân ve nebât ve ma;âdin beyânındadır...

Sonu: ...Hüdhüd ma;rûfdur... kimesnenüñ başı
altına ...uşlar hergiz bîdâr olmaya... kemüğünü
(...)

72. Terceme-i »ulâşatü fi'+-%ib³¹
m.«.386 [t1b]

Mütercimi: Cerrâh Mes;ûd

Nesih hatla, 12.2x17 ölçüsünde, 15 satır ve 30 varaktır. Tahmînen 13. hicrî asırda istinsah edilen bu nüsha, Ebî Tâhir b. Muhammed el-Gaznevî'nin Farsça yazdığı eserin tercümesidir.

Başı: El-√amdülillâhi Rabbi'l-;âlemîn... ammâ
bilgil kim müte...addimîn gelenler şöyle rivâyet
itmişler ki Me^mmûn »alîfenüñ... ve adını
»ulâşa-i Dîvân didiler.. Türkî dili üzerine
düzem...

³¹ Bkz. Dr. Ramazan Şeşen vd., *a.g.e.*, s. 177.

Sonu: ...Faşl; diş Şovu... Şu içmekden anrısıa...
cemî;ini ...arışdırup ma;çûna ...atup vıf@ ide.

73. Terceme-i Kitâbü'l-Bâhü'ş-Şâhiyye³²
m.«.387 [tıb]

Mütercimi: Cerrâh Mes;ûd

Nesih hatla, 13.5x19 ölçüsünde, 17 satır ve 21 varaktır. Muhtemelen h.12. asırda yazılmış bu nüshanın bir başka istinsâhı da 681/2 numarada kayıtlıdır.

Başı: el-Bâbü'l-evvel tedbîr-i insânuñ ve
mizâcların beyânındadır. Evvelâ bil imdi
insânuñ mizâclaruñ ne resme olur...

Sonu: ...bu Kitâb-ı Pâdişâhidür ve gerek kim
envâ;dan pâdişâhlaruñ «azinesinden ma«şûş ve
ma«zûb ve ma«zûn ola. Temmet.

74. Terceme-i Risâletü'ş-ŞifâTM el-
EdevâTMü'l-Vebâ^{TM33}
m.«.683/1 [tıb]

Mütercimi: Abdülğani Efendi (öl.h.988/m.1580'den
sonra)

Nesih hatla, 12x19.7 ölçüsünde, 17 satır ve 11 varaktır.

Başı: Hezâr şükr ü &enâ ol »udâ-yı bî-hemtâ
cenâbına...

Sonu: ...i#â-nâdiye fi'@-@ulûmâti... sübvâneke
innî küntü mine'@-@âlimîn. Temmete'r-
risâletü'l-mevzû;a fî-beyâni def;i't-tâ;ûn.

³² Bkz. 26. dipnot.

³³ Bkz. Dr. Ramazan Şeşen vd., *a.g.e.*, s. 281.

"TURKISH MANUSCRIPTS FOUND IN THE LIBRARY OF THE FACULTY OF LETTERS AT KUWAIT UNIVERSITY"

Abstract

Ottoman State spreading over the large area is one of the biggest states. This large area and long period of time paved the way for a rich culture which left footprint in many areas of the world. Therefore, those who study Ottoman history, art, architecture, literature so on, must trace the remnants of culture disseminated within tens of states and now are about to disappear. The works of Turcologists who during their travel go through libraries are included in this. Kuwait invaded by its neighbour Iraq during the last decade of the 20th century was founded on the land that was under the reign of Ottoman State. This study is to introduce seventy four Turkish manuscripts found in the single open manuscript in the single open library in Kuwait.

Keywords

Kuwait, Turkish, manuscript